

Расправа о броју жртава у Јасеновцу мора да се оконча каже у разговору за „Политику” доктор Ефраим Зуроф, директор центра „Симон Визентал” у Јерусалиму. Он предлаже да се оформи стручна међународна комисија којој би се на увид пружили сви архивски документи и историјска грађа. Уз помоћ форензичара дошло би се до процене о стварним размерама ликвидације у логору Јасеновац.

– Ако желимо да утврдимо историјску истину о злочинима у Другом светском рату онда заиста не може да се толерише нагађање о жртвама, разлика између 50.000 и 700.000 толико је невероватна да не може да се уврсти ни у једну озбиљну историјску чињеницу. Авети прошлости неће мировати док год се манипулише бројем жртава. Како време пролази, све теже је постићи закључак о нечем тако језивом као што је био највећи концентрациони логор на Балкану. Политика се и овде уплиће у правду, па и у историју. Закључак би морале да признају обе стране, и хрватска, и српска. Тек тада почиње неопходан процес лечења – каже Зуроф.

Са Ефраимом Зурофом, чију је најновију књигу „Ловац на нацисте” управо објавио Завод за уџбенике, разговарали смо у београдској синагоги на Обилићевом венцу.

Открива, специјално за „Политику”, да је у току истрага против бивших нациста који на слободи живе на Балкану: „Утоку је истрага против једног нацистесредњег ранга, припаднику НДХ који живи у Хрватској. Због природе посла не могу ништа више од тога да вам кажем. Сада проверавамо да ли је таличност из Хрватске у време Тита била осуђивана за своја недела почињена у НДХ. Уколико јесте, онда неће бити могуће изводити јепово на суд. Уколико није, тражићемо од Загреба да подигне оптужницу. То није особа која је живела у Латинској Америци, а не могу вам чак рећи ни да ли је мушког или женског пола”.

„Време тече, они који су живи треба да седну на оптуженичку клупу”, додаје Зуроф. Као рођени Њујорчанин чији су се дедови населили у Америци, Зуроф нема блиске рођаке који су страдали у холокаусту и баш зато, сматра, може професионалније да се посвети лову на нацисте. Иако је историчар по струци са докторском дисертацијом на тему холокауста, свој радни век троши и на детективски посао, а кад једном „улови” злочинца претвори се у борбеног политичког лобисту.

„Понекад је лакше пронаћи где се крије злочинац, чак ни прикупљање доказа није толико компликовано колико је тешко убедити одређену земљу да изручи нацисту. Мукотрпно радим да убедим и државу која треба да га изведе пред суд”, додаје Зуроф.

Најзаслужнији је што је управник логора Јасеновац Динко Шакић изведен пред загребачки суд и ту осуђен. Љути се што је „Аустрија и данас рај за ратне злочинце” и што усташког полицијског заповедника Миливоја Ашнера (Славонска Пожега) одбија да изручи Загребу, посебан му је изазов Шандор Кепиро, организатор масакра 4.000 недужних у јужној Бачкој, који мирно живи у Будимпешти. Ипак тај спокој ускоро ће му бити заувек нарушен, јер, према сазнањима Ефраима Зурофа, Мађарска се припрема да Шандора Кепира најзад изведе пред лице правде.

То је укратко биланс нацистичких случајевана балканском подручју. Зуроф, међутим, бије битку и за шире „суочавање са истином”, једном када она постане судски озваничена. Посебно га мучи начин на који се тумачинацистичка прошлост у Хрватској:

„Био сам недавно у Јасеновцу. Тамо нема слике Динка Шакића нити речи о његовим неделима. Злочини се морају приказати. Идентитет злочинца, такође, мора се нагласити. То су Динко Шакић и други. Усташтво није неки велики безимени балон без свог лица. Хрватска треба да се поноси суђењем и пресудом Динку Шакићу у Загребу, а не да ту утврђену истину крије.

Кад говорите професорима у Јерусалиму о холокаусту наглашавате да то није општи појам?

—Наглашавам да холокауст није цунами, вулкан или земљотрес. Већ да су то масовно истребљивање свесно починили људи, који имају своја имена и презимена. Ако је усташа, један велики облак, онда то значи да су усташе сви и нико. Они који су починили злочине морају бити идентификовани, кажњени и запамћени као злочинци.

Шта ћете радити кад од старости умру сви злочинци који данас имају више од 90 година?

–Тек почиње нова битка против кривотворења слике холокауста. То се дешава нарочито у Источној Европи где Балтичке земље предводе кампању да се у званичним европским телима комунизам изједначи са нацизмом. То не смемо дозволити, то је покушај тих земаља да избегну одговорност и суочавање са нацистичком прошлошћу.

Шта је са стаљинистичким чисткама и ликвидацијама?

–Ништа што се до сада десило не може да се пореди са холокаустом. Не умањујем злочине почињене у време комунизма, они су стравични. Али комунизам није геноцид. Најодлучније ћемо се борити против стварања лажне симетрије и против кривотворења историје.

Како то да данас неке земље са демократском репутацијом могу без санкција да штите ратне злочинце?

–Погледајте Аустрију, чланицу ЕУ, демократску земљу, а она је рај за нацисте. Раде све што могу да што мање нациста изађу пред суд. Балтичке земље одбијају да суде нацистима. Земље источне Европе имају велики проблем са екстремним националистима. Један од начина да од тога почну да се лече је да их ставе на оптуженичку клупу. Али колико источноевропских лидера има смелости да их доведе на суд. То је сигуран начин да изгубе следеће изборе.

Да ли је Шакић, на пример, по вашем мишљењу могао да буде оптужен и за геноцид?

–Наравно да је могао: против Срба, против Јевреја или Рома. Ипак таква је политичка реалност. Право је чудо што му је суђено пресуђено.

Гледали сте у лице многим ратним злочинцима. Да ли сте у њима видели монструме?

– Они су обични људи. Највећи број њих после холокауста није чинио никакве злочине. Напротив, много се говори о финим мирним и тихим комшијама за које се испоставља да су у време Другог светског рата били масовне убице. Не слажем се, ипак, са Ханом Арент која тврди да су зликовци само банално послушни. Не може се за све што се догодило окривити само један злочинац, само Адолф Хитлер.

(Политика)